

CO₂-PRESTATIELADDER[®]

Samen zorgen voor minder CO₂

Wijzigingenlijst

Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0

10 juni 2015

Copyright SKAO

Alle rechten voorbehouden. De CO₂-Prestatieladder is eigendom van de SKAO. Niets uit deze uitgave mag worden openbaar gemaakt en/of verveelvoudigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de SKAO. Voor downloaden van de actuele versie van deze Wijzigingenlijst, het Handboek en andere informatie zie www.skao.nl

Inhoudsopgave

1.	Aard van dit document	4
2.	Leeswijzer Wijzigingenlijst	4
3.	Algemene wijzingen in indeling en opmaak	4
4.	Algemene inhoudelijke wijzigingen	6
5.	Wijzigingen per Hoofdstuk	7
6.	Inhoudelijke Wijzigingen per Invalshoek	14
	6.1 Inhoudelijke wijzigingen Invalshoek A (§6.2.1)	14
	6.2 Inhoudelijke wijzigingen Invalshoek B (§6.2.2)	15
	6.3 Inhoudelijke wijzigingen Invalshoek C (§6.2.3)	16
	6.4 Inhoudelijke wijzigingen Invalshoek D (§6.2.4)	17
	BIJLAGE A. WIJZIGINGEN CO₂-EMISSIEFACTOREN	19

1. Aard van dit document

Deze Wijzigingenlijst geeft een overzicht van de wijzigingen in het Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0 die zijn doorgevoerd tussen de versie 2.2 van 4 april 2014 en de versie 3.0 van 10 juni 2015.

De inhoud van een Wijzigingenlijst is informatief en heeft daarmee niet de status van de tekst in het Handboek. De tekst in de Wijzigingenlijst is niet meer dan een praktisch hulpmiddel om het bijhouden van veranderingen in de geldende regeling (het Handboek) te vergemakkelijken.

Bij mogelijk interpretatieverschil met het Handboek, geldt het Handboek en niet de Wijzigingenlijst.

2. Leeswijzer Wijzigingenlijst

De reden om in juli 2012 Handboek 2.1 te publiceren, was de acceptatie van de CO₂-Prestatieladder en van de SKAO op basis van ISO 17021. De belangrijkste reden om in april 2014 versie 2.2 te publiceren was de wijziging in de publicatieplicht en de wijziging bij eis 4.A.1 voor kleine bedrijven. Zowel bij versie 2.1 als bij 2.2 waren de inhoudelijke en tekstuele wijzigingen ten opzichte van de vorige versie beperkt. Handboek 3.0 is zowel tekstueel als inhoudelijk aangepast.

Deze Wijzigingenlijst is opgebouwd aan de hand van de nieuwe indeling van Handboek 3.0.

In Hoofdstuk 3 van deze Wijzigingenlijst staan de algemene wijzigingen in indeling en opmaak. In Hoofdstuk 4 staan de algemene inhoudelijke wijzigingen. De wijzigingen van Handboek 3.0 worden in deze Wijzigingenlijst in Hoofdstuk 5 per hoofdstuk (Hoofdstukindeling van Handboek 3.0) besproken, op de wijzigingen in de auditchecklijsten (eisen, score, toelichting, etc.) na. Deze wijzigingen worden in detail in Hoofdstuk 6 per Invalshoek besproken.

Bijlage A van deze Wijzigingenlijst omvat de wijzigingen in de CO₂-emissiefactoren tussen versie 2.2 Bijlage C, en de factoren van www.CO2emissiefactoren.nl, versie januari 2015.

3. Algemene wijzigingen in indeling en opmaak

Handboek 3.0 is in zijn geheel herschreven. U zult merken dat er maar weinig teksten in Handboek 3.0 letterlijk uit versie 2.2 zijn overgenomen. Om deze reden is het bijna onmogelijk om in deze Wijzigingenlijst per paragraaf aan te geven hoe deze is gewijzigd. Dit hoofdstuk zal kort de algemene wijzigingen benoemen. In Hoofdstuk 5 worden de wijzigingen per hoofdstuk in meer detail besproken.

Er zijn verschillende algemene wijzigingen in de indeling en opmaak van het Handboek:

Tekstuele wijzigingen

Alle teksten zijn gecontroleerd op logica, coherentie, consequentie en taalgebruik. Het resultaat van deze analyse:

- Vrijwel alle teksten zijn herschreven.
- Er is veel met bestaande teksten is geschoven om meer logica en coherentie aan te brengen.
- Er is uitgebreid gekeken naar het gebruik en schrijfwijze van bepaalde begrippen zodat deze in het hele document op een consequente wijze worden gebruikt.

Leesbaarheid

De leesbaarheid van het Handboek is vergroot door, o.a.

- Introductie van de algemene Leeswijzer, en een leeswijzer per hoofdstuk.
- Introductie van digitale verwijzingen.
 - Begrippen (die in de Begrippenlijst voorkomen) staan *cursief* in de tekst, waardoor u via een digitale verwijzing rechtstreeks bij de definitie van het begrip komt.
 - Ook de Inhoudsopgave werkt met digitale verwijzingen.
- In Handboek 3.0 is meer nadruk gelegd op het feit dat de CO₂-Prestatieladder een managementsysteem is.
 - Dit wordt vanaf de Leeswijzer benadrukt door de introductie van het symbool:
 - Daarnaast worden de verschillende onderdelen van de 'PDCA-cyclus' in versie 3.0, Hoofdstuk 6 nadrukkelijker genoemd.

- Voor kleine en middelgrote bedrijven gelden uitzonderingen bij bepaalde eisen. De uitzondering staat in de auditchecklijst en in de toelichting per eis duidelijk aangegeven.

Wijziging van de indeling

De indeling van Handboek 3.0 is -na een uitgebreide stakeholderanalyse- gewijzigd. In Tabel 1 staan ter vergelijking de inhoudsopgaves van versie 2.2 en 3.0 naast elkaar.

Tabel 1. De inhoudsopgave van versie 2.2 naast de inhoudsopgave versie 3.0

Inhoudsopgave Handboek 2.2	Inhoudsopgave Handboek 3.0
Voorwoord	Voorwoord
	Inleiding
	Leeswijzer
1. Introductie	1. Toepassingsgebied
2. Organisatie (SKAO)	2. Normatieve verwijzingen
3. Auditchecklijsten en eisen	3. Begrippenlijst
4. EMVI eisen	4. Grenzen en omvang van het bedrijf
5. Verifiëren en certificeren (CI's)	5. Emissies en CO ₂ -emissiefactoren
6. Reglement	6. Algemene eisen en auditchecklijsten
	7. Certificeren conform de CO ₂ -Prestatieladder
Bijlage A. Begrippenlijst	
Bijlage B. Organisatorische grens	
Bijlage C. Conversiefactoren	
Bijlage D. Toelichting van de eisen	
Bijlage E. Toelichting op de steekproef	

Hieronder een samenvatting van de wijzigingen van de indeling van het Handboek:

- Hoofdstuk 1/m 3 is opgebouwd conform internationale normen.
- In Handboek 3.0 is het begrip 'CO₂-conversiefactor' is aangepast naar 'CO₂-emissiefactor'. Handboek 3.0 verwijst naar de website www.co2emissiefactoren.nl.
- De auditchecklijsten (versie 2.2 Hoofdstuk 3 en Bijlage D) zijn samengevoegd. Het overgrote deel van versie 2.2, §3.2 is hierbij geschrapt.
- De auditchecklijsten zijn opnieuw opgemaakt.
 - De scorerichtlijn staat niet langer in de auditchecklijst, maar deze is verplaatst naar de toelichting per eis.
 - Op de plek waar in versie 2.2 de minimum- en maximumscore stond, staat in versie 3.0 de Doelstelling per eis.
 - Daarnaast is er een extra kolom in de auditchecklijst toegevoegd waarin duidelijk wordt gemaakt of deze eis voor alle (grootte) bedrijven geldt;
- De toelichtingen van de eisen zijn herschreven.
 - Alle wijzigingen zijn van tekstuele aard. Het CCvD heeft erop toegezien dat de toelichtingen inhoudelijk niet zijn gewijzigd.
 - Een aantal toelichtingen op de eisen, is wel inhoudelijk gewijzigd. Deze inhoudelijke wijzigingen worden in deze Wijzigingenlijst in Hoofdstuk 6 besproken.
- De opbouw van de toelichting op de eisen (versie 2.2, Bijlage D) is herzien:
 - Per invalshoek is in de inleiding over die invalshoek een zin toegevoegd over de betekenis van continue verbetering voor de specifieke invalshoek;
 - De eisen hebben nu een vaste en consequente opbouw met paragrafen als 'Scorerichtlijn', 'Toelichting', 'Ladderbeoordeling door de LadderCI' en, indien van toepassing, 'Verplichte internetpublicatie';
 - De eisen zijn volledig uitgeschreven (waren eerst ingekort);
 - De hoofdeis (op het niveau van 1.A) is toegevoegd;
 - De doelstelling per eis is opgenomen onder de hoofdeis;
 - Er wordt aangegeven voor welke bedrijven (groot/midden/klein of alle) de eis geldt;
 - De Verplichte internetpublicatie is uitgeschreven;

- De meeste voorbeelden zijn verwijderd. De voorbeelden die er wel nog in staan zijn informatief;
- De afwijkende eisen voor kleine bedrijven wordt aangeduid met ‘*’+ in een kleiner lettertype.
- Alle informatie die relevant is voor de LadderCI’s wat betreft competenties, de verschillende soorten ladderbeoordelingen, etc. is samengevoegd in één hoofdstuk, Hoofdstuk 7: Certificeren conform de CO₂-Prestatieladder.

Verwijderde passages

De volgende passages komen in Handboek 3.0 niet meer terug:

- Alle verwijzingen naar de manier van aanbesteden zijn uit Handboek 3.0 gehaald;
- De tabel met het rekenvoorbeeld is verwijderd. Deze tabel is nu te vinden op de website van de SKAO, en is interactief gemaakt. De tabel kan in het kader van de zelfevaluatie ingevuld worden;
- De tabellen met CO₂-conversiefactoren (versie 2.2, Bijlage C), komen in Handboek 3.0 niet meer voor. In versie 3.0, Hoofdstuk 5 staat duidelijk welke CO₂-emissiefactoren gebruikt dienen te worden, en welke uitgangspunten hiervoor gelden. In Bijlage A van deze Wijzigingenlijst, staan alle wijzigingen ten opzichte van de factoren zoals gepubliceerd op www.CO2emissiefactoren.nl, versie januari 2015.
- De meeste voorbeelden zijn uit Handboek 3.0 gehaald.
- Handboek 3.0 bevat geen bijlagen meer.

4. Algemene inhoudelijke wijzigingen

Handboek 3.0 is inhoudelijk gewijzigd. Dit hoofdstuk zal kort de algemene inhoudelijke wijzigingen benoemen. In Hoofdstuk 5 worden de wijzigingen per hoofdstuk in meer detail besproken. De wijziging van de eisen worden in Hoofdstuk 6 genoemd.

Er zijn verschillende algemene inhoudelijke wijzigingen:

Introductie van Algemene Eisen

Een ladderbeoordeling op basis van versie 2.2 bevat niet alleen de controle op de eisen van de auditchecklijst: de auditor moet op basis van versie 2.2 ook beoordelen of het bedrijf:

- een interne audit en een directiebeoordeling heeft gedaan (versie 2.2, §6.19),
- ook op de projecten aan de eisen van de CO₂-Prestatieladder voldoet (versie 2.2, Bijlage D §1.2),
- voldoet aan de verplichte internetpublicatie (versie 2.2, §6.8), en
- de jaarlijkse contributie aan de SKAO heeft betaald (versie 2.2, §6.18).

Deze ‘verborgen’ eisen zijn in Handboek 3.0 expliciet gemaakt en worden nu ‘Algemene eisen’ genoemd. Een bedrijf behoort nu niet alleen aan de eisen van de auditchecklijsten te voldoen (versie 3.0, §6.2), maar ook aan de algemene eisen van de CO₂-Prestatieladder (versie 3.0, §6.1).

Inhoudelijke wijziging binnen de auditchecklijsten

Alle inhoudelijke wijzigingen binnen de eisen, de toelichting van de eisen en de score zijn samengevat in Figuur 1. Details over de inhoudelijke wijzigingen van de eisen zullen in deze Wijzigingenlijst in Hoofdstuk 6, per invalshoek bij de betreffende eis worden besproken.

Niveau 1				Niveau 2				Niveau 3				Niveau 4				Niveau 5			
1A	1B	1C	1D	2A	2B	2C	2D	3A	3B	3C	3D	4A	4B	4C	4D	5A	5B	5C	5D
1A1	1B1	1C1	1D1	2A1	2B1	2C1	2D1	3A1	3B1	3C1	3D1	4A1	4B1	4C1	4D1	5A1	5B1	5C1	5D1
1A2	1B2	1C2	1D2	2A2	2B2	2C2	2D2	3A2	3B2	3C2	3D2	4A2	4B2	4C2	4D2	5A2	5B2	5C2	5D2
1A3				2A3	2B3	2C3						4A3				5A3	5B3	5C3	5D3
					2B4														

	Eisen (+ toelichting)
	Score
	Toelichting

Figuur 1. Samenvatting inhoudelijke wijzigingen binnen de auditchecklijsten

Aanvullende procedure voor bepalen organizational boundary van complexe bedrijven

In Handboek 3.0, §4.1 is er een aanvullende procedure omschreven voor het vaststellen van de methode voor het afwijken van de laterale methode. In enkele gevallen zal het niet mogelijk zijn om via de GHG-protocol methode en de laterale methode de organizational boundary van het bedrijf vast te stellen. Men kan hierbij denken aan grote (internationaal) opererende organisaties. Voor deze organisaties is het door middel van in §4.1 beschreven procedure, mogelijk om af te wijken van de laterale methode, zodat de boundary bepaling stand houdt bij jaarlijkse beoordelingen en/of bij certificaat overname door een andere LadderCI.

Introductie van systematiek ‘Doelstelling per eis’

De onderliggende doelstelling per eis is op alle 20 hoofdeisen (aspecten) geformuleerd. U kunt de doelstelling van de eis in de auditchecklijst en in de toelichting van de eis terugvinden. De beoordeling van de doelstelling per eis komt terug bij de interne audit en de directiebeoordeling (zie ook Handboek 3.0, §6.1.1 en §7.1.2).

Integratie van de Branchegerichte Toelichting voor Ingenieursbureaus (BGT)

De denklijn van de Branchegerichte Toelichting (BGT) voor Ingenieursbureaus (versie 1.1, 20 december 2013) is overgenomen in Handboek CO₂-Prestatieladder versie 3.0. Bij de betreffende eisen (eis 4.A en 5.A) is de BGT geïntegreerd in versie 3.0. De BGT voor Ingenieursbureaus komt daardoor als aparte toelichting te vervallen. Deze BGT was geldig voor alle bedrijven die actief zijn binnen de sector met SBI-code 71.1 (architecten, ingenieurs en technisch ontwerp en advies).

5. Wijzigingen per Hoofdstuk

Voorwoord

Het voorwoord is geheel nieuwe tekst. De voorzitter van de SKAO, dhr Buck, heeft het voorwoord geschreven.

Inleiding

- Eerste alinea: “De CO₂-Prestatieladder...te waarderen”: Nieuwe tekst.
- Tweede alinea: “Het gaat... en product”: bestaande tekst.
Samengesteld uit v2.2 het voorwoord en de brochure (jan. 2014)
- Derde alinea: “CO₂-Prestatieladderis een managementsysteem...alle eisen voldoet.”
Deels nieuwe tekst, deels bestaande tekst (v2.2 Hoofdstuk 3: niveaus en invalshoeken)
- “De CO₂-Prestatieladderhelpt bedrijven...van (publieke) opdrachtgevers”
Nieuwe tekst om de context en meerwaarde van de ladder duidelijk te maken.

- Belonen van duurzaamheid bij aanbestedingen
Alle informatie en verwijzingen naar de manier van aanbesteden met de CO₂-Prestatieladder, komen niet terug in Handboek 3.0. Deze paragraaf is nieuwe tekst en is de enige referentie naar aanbesteden met de CO₂-Prestatieladder.
- (Door)ontwikkeling
Twee uitgangspunten is bestaande tekst. De totstandkoming van Handboek 3.0 is nieuwe tekst.

Leeswijzer

De leeswijzer is nieuw: geheel nieuwe tekst en een nieuwe illustratie

Hoofdstuk 1. Toepassingsgebied

- Scope: Nieuwe tekst.
- Status: Nieuwe tekst. De normatieve status van Handboek 3.0 wordt benadrukt (dikgedrukt). Ook de status van de overige documenten (Wijzigingenlijst, Harmonisatiebesluiten, Handleiding en Werkinstructies) is in deze paragraaf aangegeven.
- Overgangsregeling 2.2-3.0: De overgangsregeling is nieuwe tekst, maar wel gebaseerd uit de overgangsregelingen van voorgaande Handboeken.
- Branchegerichte Toelichting voor ingenieursbureaus: Nieuwe tekst. Gebaseerd op de teksten uit BGT v1.1.
- Scope van acceptatie: Nieuwe tekst. Gebaseerd op v2.2 §5.1.1 en op de omschrijving van SCCM.
- Doelgroepen: Nieuwe tekst.
- Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen: Samenvatting van v2.2, Hoofdstuk 2.
- Publicatie van het Handboek CO₂-Prestatieladder
Samengesteld uit v2.2 §6.1 en §6.11. De frequentie is gewijzigd van “niet vaker dan eenmaal per half jaar” naar “niet vaker dan eenmaal per jaar”.
- Klachten en beroepen: Ongewijzigde tekst: v2.2 §6.16.

Hoofdstuk 2. Normatieve verwijzingen

In Handboek 3.0 wordt er nog naar 9 normen verwezen.

- De notering van deze normen is op dezelfde manier gedaan als in andere normen (met een :jaartal, etc.).
- Toegevoegd:
 - De verwijzing naar ISO 14067.
 - De verwijzing naar de GHG-protocol module: Product Life Cycle Accounting and Reporting Standard, sept 2011). Handboek 2.2 maakte al gebruik van verwijzingen naar deze module, maar de verwijzing was niet eerder in Bijlage A.4. opgenomen.
- Gewijzigd: Een aantal normen heeft een update gekregen (14064 (deel 1 en deel 3) en 14065.
- Verwijderd: Een aantal eisen en toelichtingen verwees in v2.2 naar een norm of standaard die in v3.0 niet meer voorkomen. Verwijderde verwijzingen: EA-6/03, EMAS, 16001, 9001, 14001, OHSAS en 19011

NB: Bij diverse verwijzingen naar normen in het Handboek is explicieter gemaakt naar welke passage in de norm verwezen wordt.

Hoofdstuk 3. Begrippenlijst

- Toegevoegd: 40 nieuwe begrippen
- Verwijderd: 12 begrippen
- Inhoudelijk gewijzigd: 3 begrippen
- Tekstueel gewijzigd: 12 begrippen
- Ongewijzigd: 16 begrippen

In Tabel 2 worden alle wijzigingen in de Begrippenlijst per begrip benoemd.

Tabel 2. Weergave van de soort wijzigingen van de definities in de Begrippenlijst

Toegevoegd	Verwijderd	Inhoudelijk gewijzigd	Tekstueel gewijzigd	Ongewijzigd
Actief deelnemen	Bedrijfs grootte: Tabel is verplaatst naar §4.2	Carbon footprint, Definitie was onjuist.	Bedrijf	Aanbieder (A, C en A&C-aanbieder)
Afwijking	CO ₂ -bewust Certificaat is systeemcertificaat	Implementatie	Herbeoordeling	Actueel
Audit	CO ₂ -compensatie-maatregelen	Verificatie. Verwijzing naar 5A2 verwijderd	Initiële ladderbeoordeling	CO ₂ -emissie reductieprogramma
Auditchecklijst	Energie audit		Jaarlijkse ladderbeoordeling	Initiatief
Bedrijfs grootte	GO		Ladderbeoordeling	Keten
Brancheorganisatie	Gunningcriterium		LadderCI	Keteninitiatief
Categorie A, B, C maatregel	Klein/middelgroot/groot: Tabel verplaatst naar §4.2		Projecten waarop CO ₂ gerelateerd gunningvoordeel verkregen is	NGO
Certificeringsschema	Interne beoordeling		Sector (branche)	Ontwikkelingsproject
CO ₂ -bewust Certificaat	Scope diagram. Figuur verplaatst naar §5.1		Scope 1 emissies of directe emissies	Projecten
CO ₂ -emissie	Scope-indeling airco (niet-CO ₂ greenhouse gases). Deels verplaatst naar §5.1		Scope 2 emissies of indirecte emissies	Regelmatige opvolging
CO ₂ -emissie-inventaris	Scope-indeling business travel/ Personenvervoer: §5.1		Scope 3 emissies of overige indirecte emissies	Sectorbreed CO ₂ -emissie reductieprogramma
Continue verbetering	Systeemaudit		Vrijwillig CO ₂ -emissie reductieprogramma. Voorbeelden verwijderd	Stadia van projecten
Correctie				Structureel
Corrigerende maatregel				Verifiëren en certificeren
Directe emissies				Voortgang/voortgang
Directe ketenpartners				Voortzetting/voortzetten
Directiebeoordeling				
Downstream emissies				
Energiebeoordeling				
Globale maat				
Groottecategorie				
Indirecte emissies				
Interne audit				
Kennisinstituut				
Ketenanalyse				
Ketenpartners				
Maatregellijst				
Managementsysteem				
Materialiteit				
MEE				
MJA				
Partijen in de keten				
Passief deelnemen				
Portfolio				
Product Markt Combinaties				
Relevante emissies(scope 3)				
Scope 3 strategie				
SKAO				
Upstream emissies				
Zelfevaluatie				

Hoofdstuk 4. Grenzen en omvang bedrijf

- Leeswijzer: nieuwe tekst

§4.1 Vaststellen van de grens van het bedrijf

- Inleiding
 - Overgenomen uit V2.2, inleiding van v2.2, Bijlage B.
 - Overgenomen uit v2.2, bespreking bovenstaande: puntje 3
- Methode 1 en 2 zijn op enkele punten alleen tekstueel aangepast (zinnen en begrippen als mio voluit geschreven).
- Ter overweging: AC-analyse
 - De naam van de analyse is aangepast van ABC-analyse (v2.2) naar AC-analyse
 - De 8 punten van het kader zijn in een echt kader geplaatst.
 - Punt 2: “kan op het certificaat geduid worden” is aangepast in “dient op het certificaat te worden”
 - Punt 3: aangepast: de zin “mogen worden en ingeval, gebruik kunnen maken van het gunningvoordeel” verwijderd.
 - Punt 8: toevoeging van harmonisatiebesluiten en het CCvD is vervangen door de TC.
- Afwijken van de laterale methode

De aanvullende procedure voor het vaststellen van de methode voor het afwijken van de laterale methode is in deze paragraaf opgenomen (zie ook Hoofdstuk 4 van deze Wijzigingenlijst).

§4.2 Vaststellen omvang van het bedrijf

- Nieuw: zowel in de tekst als in Tabel 4.1 wordt benadrukt dat een bedrijf aan *beide* voorwaarden moet voldoen.
- Tabel komt uit v2.2 Bijlage A. De categorie ‘groot’ heeft in Tabel 4.1 de indeling ‘overig’ gekregen.
- Vrijstelling voor kleine en middelgrote bedrijven: De tekst bij kleine bedrijven is aangepast: een klein bedrijf moet op basis van Handboek 3.0 ook voldoen aan eis 5.A.1 en 5.A.2-1.

Hoofdstuk 5. Emissies en CO₂-emissiefactoren

- Leeswijzer: nieuwe tekst

§5.1 CO₂-emissie-inventaris, scope-indeling en materialiteit

Deels nieuwe tekst, gebaseerd op nieuwe en opnieuw geformuleerde definities om de samenhang tussen de begrippen CO₂-emissie-inventaris, scope-indeling, directe en indirecte emissies, upstream, downstream, relevantie en materialiteit uit te leggen:

- Scope-indeling en de beschrijving van de scopes: grotendeels uit Bijlage A, deel 3 en is tekstueel aangepast. Nieuw: categorie-indeling upstream en downstream scope 3 emissies.
- Bij de definitie van ‘Business Travel/Personenvervoer onder werktijd’ is verduidelijkt, dat het hier gaat om ‘Business Air Travel’, ‘Personal cars for business travel’ én ‘Business travel via public transport’.
- Materialiteit en relevantie: nieuw;
- Overige broeikasgassen: nieuw;
- De teksten over het verleggen van milieulasten in ruimte en tijd en over CO₂-compensatiemaatregelen zijn ongewijzigd en komen uit v2.2, Reglement 6.5.

§5.2 De CO₂-Prestatieladder en het gebruik van CO₂-emissiefactoren

Paragraaf 5.2 betreft de omschrijving van het gebruik van de CO₂-emissiefactoren. De tekst is gebaseerd op v2.2, Bijlage C over Conversiefactoren.

De belangrijkste algemene wijzigingen tussen de oude Bijlage C en de nieuwe paragraaf 5.2 zijn:

- Er is niet langer sprake van conversiefactoren maar van CO₂-emissiefactoren;

- Alle tabellen met factoren zijn verwijderd, in plaats daarvan is er een verwijzing naar de website www.co2emissiefactoren.nl;
- De volgorde van behandeling van factoren is gewijzigd;
- Een groot aantal van de factoren is gewijzigd, zie hiervoor Bijlage A in deze Wijzigingenlijst;

§5.2.1 Algemene regels rond het gebruik van CO₂-emissiefactoren

- Deels nieuwe inleiding, deels gebaseerd op v2.2, §6.5;
- Uitgangspunten: zoveel mogelijk gegroepeerd en gebaseerd uit de inleiding van v2.2, Bijlage C;
- Nieuw: tekst over de bepaling van scope 3 emissies.

§5.2.2 Het berekenen van de CO₂-uitstoot met de CO₂-emissiefactoren

- Indeling categorieën is nieuw: gebaseerd op de lijsten van de website www.co2emissiefactoren.nl;

§5.2.2.1 Berekenen van CO₂-emissies als gevolg van gas en elektriciteitsgebruik

- Teksten zijn grotendeels overgenomen van v2.2, Bijlage C §4.1 en §4.3.
- Nieuw: het uitgangspunt 'additionaliteit' bij het hanteren van een lage CO₂-emissiefactor voor groene stroom;
- Nieuw: de verwijzingen naar bovenstaande website.

§5.2.2.2 Berekenen van CO₂-emissies van personen en goederenvervoer

- Tekst personenvervoer: Ongewijzigd, uit versie 2.2 inleiding §2, Bijlage C;
- Tekst goederenvervoer: Ongewijzigd, uit versie 2.2 inleiding §3, Bijlage C.
- Algemene uitgangspunten:
 - Gebaseerd op Bijlage C, §3.1 en §2.3;
 - Punt 2: Toegevoegd: indien nodig uitgedrukt in CO₂-equivalenten.

§5.2.2.3 Berekenen van CO₂-emissies van koudemiddelen

- Inleiding is overgenomen uit de inleiding van §6, Bijlage C (v2.2);
- Verwijzing naar www.co2emissiefactoren.nl is nieuw.

§5.2.3 Overgangstermijn voor nieuwe CO₂-emissiefactoren en herberekening

- Nieuwe tekst

Hoofdstuk 6. Algemene eisen en auditchecklijsten

- Nieuw: Leeswijzer;
- De inleiding is gebaseerd op v2.2, §3.1.

§6.1 Algemene eisen

- De inleiding is grotendeels gebaseerd op v2.2, §3.1 en §3.3;
- Nieuw: Naast de auditchecklijsten zijn er nu ook algemene eisen;
- Nieuw: een stuk tekst over, en een verwijzing naar de zelfevaluatie.

§6.1.1 Eisen aan processen voor continue verbetering

- Nieuw: inleiding
- Paragraaf 6.1.1.1, 6.1.1.2 en 6.1.1.3 zijn grotendeels nieuw, maar zijn gebaseerd op v2.2 Reglement §6.19.

§6.1.2 Eisen aan projecten

- Gebaseerd op v2.2 Bijlage D §1.2 over projecten.
- Nieuw: Er is een aanvullende zin opgenomen ter verduidelijking van de eisen aan het bedrijf met betrekking tot de steekproef op projecten met gunningvoordeel.

§6.1.3 Eisen aan de Verplichte Internetpublicatie

- Gebaseerd op v2.2, §6.8;
- ‘Met bekwame spoed’ (v2.2) is gespecificeerd en gewijzigd in ‘binnen 4 weken na het gereed komen van de informatie’.

§6.1.4 Eisen aan de contributie aan de SKAO

- Gebaseerd op v2.2, §6.18;
- Nieuw: alleen controle bij de initiële beoordeling en niet langer meer tijdens alle beoordelingen;
- Nieuw: Bij een betalingsachterstand verwijderd de SKAO de bedrijvenpagina en informeert de LadderCI hierover.

§6.2 Auditchecklijsten

- Inleiding
 - Gebaseerd op de inleiding van v2.2 Bijlage D;
 - Nieuw: rol van de doelstelling per eis;
 - Nieuw: onderlinge verbanden tussen de eisen op verschillende invalshoeken en niveaus.
- De opbouw van de auditchecklijsten en de algemene opbouw van de toelichting op de eisen is gewijzigd, zie Hoofdstuk 3 van deze Wijzigingenlijst.
- Inhoudelijke wijzigingen (en verduidelijkingen) in de toelichtingen op de eisen (zie Figuur 1) worden in Hoofdstuk 6 van deze Wijzigingenlijst (per invalshoek) besproken.

Niveau 1				Niveau 2				Niveau 3				Niveau 4				Niveau 5			
1A	1B	1C	1D	2A	2B	2C	2D	3A	3B	3C	3D	4A	4B	4C	4D	5A	5B	5C	5D
1A1	1B1	1C1	1D1	2A1	2B1	2C1	2D1	3A1	3B1	3C1	3D1	4A1	4B1	4C1	4D1	5A1	5B1	5C1	5D1
1A2	1B2	1C2	1D2	2A2	2B2	2C2	2D2	3A2	3B2	3C2	3D2	4A2	4B2	4C2	4D2	5A2	5B2	5C2	5D2
1A3				2A3	2B3	2C3						4A3				5A3	5B3	5C3	5D3
					2B4														

Eisen (+ toelichting)
Score
Toelichting

Figuur 1. Samenvatting inhoudelijke wijzigingen binnen de auditchecklijsten

Hoofdstuk 7. Certificeren conform de CO₂-Prestatieladder

- Inleiding. Nieuwe tekst

§7.1 Certificeren conform de CO₂-Prestatieladder

§7.1.1 Competenties van Laddercertificerende Instellingen en haar auditoren

- Inleiding: grotendeels overgenomen uit de inleiding §5.1.1, v2.2 + deels nieuwe tekst.
- Eisen aan LadderCI's: nieuwe tekst. Gebaseerd op formulering SCCM.
- Eisen aan auditoren:
 - Grotendeels ongewijzigde tekst (v2.2, §5.1.1) + “nieuwe” toevoeging: 50001 en GHG protocol (deze vereisten aan auditoren is afkomstig uit v2.2, Bijlage A. het betreft hier dus geen nieuwe tekst, wel verplaatsing tekst);
 - Nieuw: de opleidingsduur is nader gespecificeerd;
 - Nieuw: toevoeging van een competentieverklaring.
- Nieuwe LadderCI's= gebaseerd op inleiding v2.2, §5.1.1

§7.1.2 De Ladderbeoordeling

- Ladderbeoordelingen
 - Nieuw: Bij initiële audit: verwijzing naar §7.1.3 geldigheid certificaat;
 - Nieuw: Bij jaarlijkse ladderbeoordeling: benadrukking dat het alle eisen omvat;

- Nieuw: speciale audit;
- Bij ladderbeoordeling binnen drie maanden
 - Nieuw: verwijzing naar de looptijd van het certificaat;
- Toelichting op de ladderbeoordeling
 - Nieuw: de alinea's op pagina 92
 - Bovenaan pagina 93 staat 1 bulletpoint. Deze tekst is afkomstig uit versie 2.2, §6.15.
 - De aanvullende regels zijn grotendeels gebaseerd op v2.2, §5.3.1. Punt c (werkbezoek door ten minste twee auditoren) is wel gewijzigd.
- De rol van de doelstelling per eis in de beoordeling is nieuwe tekst.
- Expert judgement: overgenomen uit v2.2, §6.7.
- De rol van een externe adviseur: overgenomen uit v2.2, §3.3.
- Vervolg afspraken:
 - Overgenomen uit v2.2, §5.3.1
 - Nieuw: specificering van vervolgacties bij overschrijding van drie maanden periode.

§7.1.3 Het CO₂-bewust Certificaat

- Nieuw: toegevoegd is de controle op de algemene eisen (puntje 1)
- Verstrekken van kopie certificaat aan de SKAO: gebaseerd op v2.2, §5.2. Met explicietere melding dat ook bij beëindiging van het certificaat de LadderCI dit aan de SKAO moet melden.
- Nieuw: Geldigheid van het CO₂-bewust Certificaat
- Jaarlijkse bijdrage aan de SKAO
 - Gebaseerd op tekst v2.2, §6.18
 - Nieuw: alleen controle vóór afgifte van een nieuw certificaat
 - Nieuw: bij betalingsachterstand verwijderd de SKAO de bedrijvenpagina en waarschuwt de LadderCI.
- Vormgeving CO₂-bewust Certificaat
 - Grotendeels overgenomen uit v2.2, §5.2
 - Verwijderd: geen melding meer van de Branchegerichte Toelichting voor Ingenieursbureaus (BGT) op een 3.0 certificaat
 - Nieuw: punt VI: een samenvatting van de omschrijving van de scopes van certificatie, inclusief NACE code. Scope aanduiding in EA code is niet meer toegestaan!
 - Nieuw: punt 1 ten aanzien van de organizational boundary: per entiteit zo diepgaand mogelijk met NACE code de scope van certificatie aangeven.

§7.1.4 Certificaatovername door een andere LadderCI

Grotendeels ongewijzigde tekst en gebaseerd op v2.2, §5.4:

- “direct na beëindiging” vervangen door “binnen één jaar”
- “dient in overweging te nemen” is scherper opgeschreven: “gelden derhalve de volgende regels:”

§ 7.1.5 Harmonisatie

De verwijzing naar de procedure en naar de status van de Harmonisatiebesluiten is nieuwe tekst.

§7.1.6 Toelichting op bijwonen

De inhoud van de teksten zijn gebaseerd op v2.2, §5.3, maar zijn aangepast aan de gewijzigde rol van de SKAO.

§7.2 Toelichting op de steekproef

Overgenomen uit v2.2, Bijlage E.

§7.3 Verifiëren conform de CO₂-Prestatieladder

- Teksten gebaseerd op v2.2 teksten: §5.1.2, 6.17 en 6.12;
- De verwijzing naar eis 5.A.3 is verwijderd.

6. Inhoudelijke Wijzigingen per Invalshoek

6.1 Inhoudelijke wijzigingen Invalshoek A (§6.2.1)

Eis	Inhoudelijke wijzigingen	Verduidelijkingen niet zijnde inhoudelijke wijzigingen
1.A	-	-
1.A.1	-	Verduidelijking eisen aan projecten en bewijslast.
1.A.2	-	Dubbeling met 1.A.1 over projecten met gunningvoordeel verwijderd, in plaats daarvan terugverwijzen naar 1.A.1.
1.A.3	-	Toegevoegd Ladderbeoordeling door de LadderCI.
2.A	Eis: formulering eis 2.A.3 gewijzigd Scorerichtlijn gewijzigd	-
2.A.1	Score: gewijzigd van 15 naar 10 In tekst over Scorerichtlijn: 15 vervangen door 10	- Materialiteit verwijst nu naar het nieuwe begrip in de begrippenlijst, niet meer naar ISO 14064-3. - In toelichting ook verwijzen naar schattingen en verbruiksgegevens (al genoemd onder Ladderbeoordeling).
2.A.2	-	Toegelicht dat het om 'vereiste documentatie ter onderbouwing van de kwantificering' gaat onder de kop "Ladderbeoordeling".
2.A.3	Eis: "energie audit verslag" is gewijzigd in "energiebeoordeling". Score: gewijzigd van 5 naar 10 Scorerichtlijn: gewijzigd van 5 naar 10 en van 2 naar 5 Toelichting: nieuwe toelichting op basis van SSCM interpretatie document van ISO 50001, toelichting op ladderbeoordeling door LadderCI is ongewijzigd.	- Verwijzingen naar interne controle van 1.B.2 toegevoegd aan 'Ladderbeoordeling door de LadderCI'. - Verwijzing naar ISO 50001 in het kader is nu directe vertaling van die paragraaf van ISO 50001 (was nog deels gebaseerd op oude ISO 16001). - Onderscheid tussen de paragraaf 4.4.3 van de ISO 50001 en de informatieve bijlage A.4.3. verduidelijkt.
3.A	-	-
3.A.1	- Derde aandachtstreepje bij de Ladderbeoordeling door de LadderCI over het compleet zijn van de emissie-inventaris is toegevoegd.	- Harmonisatiebesluit over verplichte elementen van paragraaf 7.3 ISO 14064-1 is toegevoegd aan de scorerichtlijn, verwijzing naar punt p is verwijderd. - Verduidelijking projecten: differentiatie tussen projectenportefeuille en individuele projecten met gunningvoordeel. - Jaarlijkse ladderbeoordeling: beschrijving van op te pakken verbeterpunten uitgebreid.
3.A.2	-	- Verduidelijking scorerichtlijn. - Terug verwijzing naar 2.A vervangen door beschrijving van wat er vereist is.
4.A	-	CO ₂ -footprint in de hoofdeis in plaats van carbon footprint.
4.A.1	Scorerichtlijn: aanvullende richtlijn voor kleine bedrijven (want maar 1 analyse). Nieuw in Toelichting: - De tekst tot aan "Opstellen ketenanalyses" Bepalen van meest materiële emissies: nieuwe toelichting op de te hanteren methode, gebaseerd op Branchegerichte Toelichting voor Ingenieursbureaus (kwalitatief ipv kwantitatief) aangevuld met Scope 3 standaard categorieën. - Punt 4 van de voorwaarden voor ketenanalyses: verwijzing naar GHG Corporate standard in plaats van Scope 3 standard voor opbouw ketenanalyse.	- De herkenbare structuur van de ketenanalyse (punten a t/m d) uit de GHG Corporate Standard is uitgeschreven.
4.A.2	-	-Verduidelijking van verwijzing naar GHG Protocol door toevoeging kader met uitgeschreven tekst. - Verwijzing ISO 14064-1 geschrapt.

		- Verduidelijkt dat het ook om scope 1 en 2 emissie gaat.
4.A.3	Scorerichtlijn: verduidelijkt en aangevuld	- Toelichting geherstructureerd en verduidelijkt.
5.A	Eis: nieuwe hoofdeis Score: opbouw scores gewijzigd van 15-5-5 naar 10-10-5	-
5.A.1	Eis: gewijzigd naar inzicht in materiele scope 3 emissies en relevante partijen Score: gewijzigd naar 10 ipv 15 Scorerichtlijn: nieuw Toelichting: volledig nieuw	-
5.A.2	Eis: gesplitst in twee delen en gewijzigd naar analyse van mogelijkheden om scope 3 emissies te beïnvloeden + reductiestrategieën Score: gewijzigd naar 10 ipv 5 Scorerichtlijn: nieuw Toelichting: volledig nieuw	-
5.A.3	Eis: gewijzigd naar specifieke emissiegegevens van ketenpartners Scorerichtlijn: nieuw Toelichting: volledig nieuw	-

6.2 Inhoudelijke wijzigingen Invalshoek B (§6.2.2)

De introductie van de 'Maatregellijsten' (bij Invalshoeken B en D).

De maatregelen helpen het bedrijf en de LadderCI inzicht te krijgen in de relatieve positie van het bedrijf in de branche. De Maatregellijsten zijn een hulpmiddel in de beoordeling van de CO₂-reductiedoelstellingen. De maatregelen zijn informatief, het gebruik van de Maatregellijsten is normatief. Het gebruik van de Maatregellijsten worden in Invalshoek B geïntroduceerd. Initiatieven (Invalshoek D) vullen de Maatregellijsten aan.

Eis	Inhoudelijke wijzigingen	Verduidelijkingen niet zijnde inhoudelijke wijzigingen
1.B	-	-
1.B.1	-	- Aandachtstreepje met verwijzing naar energie audit verslag verwijderd.
1.B.2	Eis: de eis is gewijzigd van 'actueel energie audit verslag' naar 'actueel verslag van een onafhankelijke interne controle' Toelichting: volledig nieuwe toelichting, deels gebaseerd op de versie 2.2 toelichting bij 2.A.3	-
2.B	-	-
2.B.1	-	Verduidelijking van reikwijdte onderzoeksproces naar reductiemogelijkheden
2.B.2	-	-
2.B.3	- De houvast van sectie 4.4.6 en 4.5 van de ISO 50001 is verwijderd.	-
2.B.4	-	-
3.B	-	-
3.B.1	Toelichting: - Toevoegen maatregelenlijsten aan tekst en kader met uitleg, toelichting rol maatregelenlijsten bij ladderbeoordeling. - Nieuwe tekst toegevoegd over onderbouwing van vergelijkbaarheid met sectorgenoten en ambitieniveau van doelstelling, nieuwe tekst over rol onderbouwing bij ladderbeoordeling.	- Woord 'significant' en formulering 'in het licht van de uitgangssituatie...' vervangen door 'ambitieuze en vergelijkbaar met sectorgenoten', zodat formulering in toelichting en onder ladderbeoordeling overeenkomt met elkaar en met de doelstelling per eis. - Verduidelijking projectenportefeuille i.p.v. afzonderlijke projecten/projectdoelstelling. - Verduidelijking eisen aan project met gunningvoordeel waar geen van de bedrijfsmaatregelen worden toegepast.

		<ul style="list-style-type: none"> - “up to date” is vervangen door het gedefinieerde “actueel”. - Tekst toegevoegd voor de initiële ladderbeoordeling: steekproef uit de projecten.
3.B.2	Toelichting: <ul style="list-style-type: none"> - Toevoegen rol doelstellingen per eis aan ladderbeoordeling bij punt 5 onder “bij de jaarlijkse ladderbeoordeling”. - Correctie: Bij punt 4 onder “bij de jaarlijkse ladderbeoordeling” is paragraaf 4.6.4 van de ISO 50001 gewijzigd in paragraaf 4.6.3. 	<ul style="list-style-type: none"> - De toelichting is verduidelijkt. - Bij de “Ladderbeoordeling door de LadderCI” is de initiële ladderbeoordeling toegevoegd. - Verduidelijking eisen 50001 waaraan moet worden voldaan en relatie met laddereis (nieuwe tabel ipv kader).
4.B	-	-
4.B.1	Toelichting: <ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe alinea ‘het onderwerp van de doelstelling’. - Nieuwe tekst toegevoegd over onderbouwing van vergelijkbaarheid met sectorgenoten en ambitieniveau van doelstelling, nieuwe tekst over rol onderbouwing bij ladderbeoordeling. 	<ul style="list-style-type: none"> - Woord ‘significant’ vervangen door ‘ambitieuus’ in toelichting en scorerichtlijn, zodat formulering overeenkomt met andere eisen en met de doelstelling per eis. - Herhaling van verduidelijking eisen aan projecten analoog naar tekst in 3.B (‘De maatregelen voor projecten zijn...’).
4.B.2	- Vrijstelling kleine bedrijven wat betreft de halfjaarlijkse rapportage van de scope 3 emissies en de vooruitgang ten opzichte van de reductiedoelstellingen van scope 3.	<ul style="list-style-type: none"> - Verduidelijkt dat de communicatie “regelmatig halfjaarlijks” moet plaatsvinden. - Toegevoegd: Ladderbeoordeling door de LadderCI.
5.B	Nieuwe eis 5B1 ingevoegd, oude eis 5B1 is eis 5B2 geworden, oude eis 5B2 is eis 5B3 geworden Score: opbouw scores gewijzigd van 10-5 naar 9-8-8	-
5.B.1	Eis: volledig nieuwe eis, aanvullend op bestaande onderdelen van 5.B uit v2.2 en gekoppeld aan de nieuwe eis 5A1, 5A2 en 5A3 Score: nieuwe eis, score is 9 punten Scorerichtlijn: nieuwe scorerichtlijn Toelichting: volledig nieuwe tekst	
5.B.2	Score: was 10 (v2.2 eis 5.B.1), nu 8 punten Scorerichtlijn: nieuwe scorerichtlijn Toelichting: <ul style="list-style-type: none"> - Bijna volledig nieuwe tekst (tot aan “Ladderbeoordeling door de LadderCI” - Onder kopje ‘toelichting’, aanvullend op eerste zin (overgenomen uit v2.2 eis 5.B.1). - Aandachtstreepje voor rapportage over scope 3 toegevoegd bij Ladderbeoordeling 	<ul style="list-style-type: none"> - Het woord “jaarlijkse” is geschrapt “bij de Ladderbeoordeling”.
5.B.3	Score: was 15 (v2.2 eis 5.B.2), nu 8 punten Scorerichtlijn: 15 gewijzigd naar 8	<ul style="list-style-type: none"> - Het woord “jaarlijkse” is geschrapt “bij de Ladderbeoordeling”. - Passage over “in geval van inspanningsverplichting” toegevoegd.

6.3 Inhoudelijke wijzigingen Invalshoek C (§6.2.3)

Eis	Inhoudelijke wijzigingen	Verduidelijkingen niet zijnde inhoudelijke wijzigingen
1.C	-	-
1.C.1	-	-
1.C.2	-	-
2.C	-	-
2.C.1	-	<ul style="list-style-type: none"> - Het woord “jaarlijkse” is geschrapt “bij de Ladderbeoordeling”.
2.C.2	-	-
2.C.3	-	-

3.C	-	-
3.C.1		- Carbon footprint gewijzigd in CO ₂ -footprint (zie begrippenlijst). - “up to date” is vervangen door het gedefinieerde “actueel”. - Het woord “jaarlijkse” is geschrapt “bij de Ladderbeoordeling”.
3.C.2	-	-
4.C	-	-
4.C.1	Toelichting: - Onafhankelijke deskundige als mogelijke dialoogpartner toegevoegd, inclusief beschrijving eisen aan deskundige en ladderbeoordeling. - Dialogen met NGO of onafhankelijk deskundige dienen elk tweemaal per jaar op directieniveau te worden gevoerd. - Er komt een pool van deskundigen (door de SKAO samengesteld), waaruit bedrijven kunnen kiezen. Bedrijven kunnen ook zelf een deskundige voordragen aan de SKAO. - Bewijslast wordt omgedraaid (verklaring van NGO/deskundigen). - “Daadwerkelijk” vervangen door “in ieder geval ook”.	- Verduidelijking over deelname moeder- en dochterondernemingen aan dialogen op basis van eerdere harmonisatie. - Toegevoegd verduidelijkende zin over inhoud dialoog: “Uiteraard kunnen... ..besproken worden.”
4.C.2	-	-
5.C	-	-
5.C.1	Toelichting: aanvullende eisen indien deelname aan MJA3 wordt opgevoerd als CO ₂ -reductieprogramma	-
5.C.2	-	-
5.C.3	-	-

6.4 Inhoudelijke wijzigingen Invalshoek D (§6.2.4)

Eis	Inhoudelijke wijzigingen	Verduidelijkingen niet zijnde inhoudelijke wijzigingen
1.D	-	-
1.D.1	-	- Onder Ladderbeoordeling is ‘belangrijkste energiestromen’ vervangen door ‘grootste’.
1.D.2	-	-
2.D	-	-
2.D.1	Scorerichtlijn: - de passage over “of zijn op korte termijn (binnen 6 maanden) gepland” is geschrapt. Toelichting: - Beschrijving toegevoegd van type initiatieven waar een bedrijf aan kan deelnemen (zowel ladder- als niet-ladderinitiatieven).	- Definitie van passieve deelname toegevoegd. - De verwijzingen naar 4.D.1 is vervangen door de relevante tekst ‘Het initiatief dient... vernieuwend te zijn’. - De verduidelijking ‘of vraagstellingen door het managementoverleg (1.D.2) is toegevoegd aan de ladderbeoordeling van een nieuwe deelname.
2.D.2	-	- Definitie van beperkt actieve deelname toegevoegd.
3.D	-	-
3.D.1	Scorerichtlijn: - De passage over “of zijn op korte termijn (binnen 6 maanden) gepland” is geschrapt. Toelichting: - Beschrijving toegevoegd van type initiatieven waar een bedrijf aan kan deelnemen (zowel ladder- als niet-ladderinitiatieven).	- Definitie van actieve deelname toegevoegd. - De verwijzingen naar 4.D.1 is vervangen door een verwijzing naar 2.D.1. Scope 3 is daardoor toegevoegd aan ‘het verband met de scope 1 en 2 emissies bij projecten’ (zie eerste streepje onder 2.D.1). - De verduidelijking ‘of vraagstellingen’ is toegevoegd aan de ladderbeoordeling van een nieuwe deelname.

3.D.2	-	- Toegevoegd omschrijving Ladderbeoordeling door de LadderCI.
4.D	-	-
4.D.1	Toelichting: - Relatie met maatregelenlijsten toegevoegd aan toelichting en ladderbeoordeling (ontwikkeling van categorie C maatregelen). - Eisen m.b.t. projecten met gunningvoordeel toegevoegd aan toelichting en ladderbeoordeling. - Criteria aan ontwikkelingsproject met één initiatiefnemer aangevuld onder 1 (f-k, c vervangen door nieuw criterium). - Criteria aan ontwikkelingsproject met twee of meer bedrijven aangevuld onder 2 met nieuwe criteria a en b. - Paragraaf 'voortgang' is vervangen door nieuwe teksten onder toelichting en ladderbeoordeling.	- Bij de verplichte internetpublicatie wordt verduidelijkt dat er in 4.D.1 zelf nog aanvullende eisen over publicatie staan. - Voorbeeld in kader geplaatst. - In de alinea over de publicatie in vakblad of tijdschrift is verduidelijkt dat het om een papieren en digitale uitgave mag gaan.
4.D.2	-	- Verduidelijking dat budget voldoende dient te zijn voor uitvoering van het project. - Toegevoegd omschrijving Ladderbeoordeling door de LadderCI.
5.D	-	-
5.D.1	Toelichting: Bijna volledig nieuw op deel Ladderbeoordeling door LadderCI na.	- Toegevoegd omschrijving initiële ladderbeoordeling door de LadderCI.
5.D.2	-	- Toegevoegd omschrijving Ladderbeoordeling door de LadderCI.
5.D.3	-	- Toegevoegd omschrijving Ladderbeoordeling door de LadderCI.

Bijlage A. Wijzigingen CO₂-emissiefactoren

Met het verschijnen van Handboek 3.0 zijn er wijzigingen in de CO₂-emissiefactoren opgetreden. Bij het berekenen van de CO₂-emissies, met de aangepaste emissiefactoren, dient men rekening te houden met het feit dat mogelijk ook het referentiejaar dient te worden herberekend. Voor meer informatie over de overgangstermijn en herberekenen zie Handboek 3.0, §5.2.3.

Deze bijlage geeft een overzicht van de wijzigingen tussen de CO₂-conversiefactoren Handboek versie 2.2 en de CO₂-emissiefactoren van de website www.CO2emissiefactoren.nl, versie januari 2015.

Onderstaande lijst moet niet gebruikt worden voor het bepalen van de emissie-inventaris, het is slechts een handreiking om te bepalen of de gewijzigde factor een aanleiding is tot herberekenen. Voor de meest actuele emissiefactor zie www.CO2emissiefactoren.nl.

Personenvervoer vliegtuig				
		Versie 2.2	Versie 3.0 www.co2emissiefactoren.nl	Herberekenen?
A	< 700 km	270	Regionaal 297	Ja
	700 – 2.500 km	200	Europees 200	Ja
	> 2.500 km	135	Intercontinentaal 147	Ja

Toelichting:

In 2014 is er een nieuwe STREAM studie voor personenvervoer verschenen. Hierin zijn nieuwe inzichten verwerkt met betrekking tot het bepalen van de CO₂-emissiefactoren. Bij vliegtuigreizen zijn er andere categorieën geformuleerd.

Personenvervoer conventionele personenauto					
		Versie 2.2	Versie 3.0 www.co2emissiefactoren.nl	Herberekenen?	
B	Benzine	2.780	2.741	Nee	
	Diesel	3.135	3.232	Nee	
	LPG	1.860	1.805	Nee	
	Bio-ethanol	1.600	1.083	Ja	
	Biogas (stortgas)	400	398	Nee	
	Biogas (co-vergisting mais-mest)	1.300 g CO ₂ /liter	1260	Nee	
	Biogas (co-vergisting mais-mest)	1.900 g CO ₂ /kg brandstof	Niet meer in nieuwe lijst als zodanig		
	Bio-CNG	Nieuw: vervangt biogas factoren	1.039	Ja	
C	Benzine	Klasse			
		< 1,4 ltr	185	< 950 kg : 177	Ja
		1,4 – 2,0 ltr	220	950-1350 kg : 224	Ja
		> 2,0 ltr	305	>1350 kg : 253	Ja
		gemiddeld	215	Wordt niet meer gegeven	
	Diesel	Klasse			
		< 1,7 ltr	155	<1050 kg : 168	Ja
		1,7 – 2,0 ltr	195	150-1450 kg : 213	Ja
> 2,0 ltr		265	> 1450 kg : 241	Ja	

		gemiddeld	205	Wordt niet meer gegeven	
	LPG	gemiddeld	175	Uitgesplitst	Ja
D	Minibus max. 9 personen	Benzine	255	312	Ja
		Diesel	215	298	Ja
		LPG	200	274	Ja
E	Brandstoftype niet bekend	210		220	Ja

Toelichting:

In 2014 is er een nieuwe STREAM studie voor personenvervoer verschenen. Hierin zijn nieuwe inzichten verwerkt met betrekking tot het bepalen van de CO₂-emissiefactoren. Het betreft zowel methodologische wijzigingen (bovenstaande categorie C, D en E) als autonoom (wijziging in emissiefactor diesel en benzine). Biogas (co vergisting, etc.) wordt praktisch niet gebruikt. Er wordt Bio-CNG getankt, deze factor is toegevoegd.

Personenvervoer hybride auto				
		Versie 2.2	Versie 3.0 www.co2emissiefactoren.nl	Herberekenen?
F	Middenklasse auto (Toyota Prius, Honda Civic IMA)	125	Factor wordt niet meer gegeven. Indeling is nu hybride en plug in hybride per brandstofsoort	Ja
	Hogere klasse auto (Lexus GS450h, Lexus RX400h)	225	Factor wordt niet meer gegeven	Ja

Toelichting:

In 2014 is er een nieuwe STREAM studie voor personenvervoer verschenen. Hierin zijn nieuwe inzichten verwerkt met betrekking tot het bepalen van de CO₂-emissiefactoren.

Personenvervoer collectief				
		Versie 2.2	Versie 3.0 www.co2emissiefactoren.nl	Herberekenen?
G	Touringcar	45	33	Ja
	Streekbus	95	135	Ja
	Stadsbus	120	146	Ja
	Metro / tram	100	Tram: 84 Metro: 95	Ja
	Stoptrein *)	100	65	Ja
	Intercity *)	55	Sneltrain/intercity 31	Ja
	Stoptrein + Intercity **)	65	Onbekend treintype 39	Ja
	Hoge snelheidstrein	60	26	Ja

Toelichting:

In 2014 is er een nieuwe STREAM studie voor personenvervoer verschenen. Hierin zijn nieuwe inzichten verwerkt met betrekking tot het bepalen van de CO₂-emissiefactoren. Bij het gebruik van openbaar vervoer is voor- en natransport nu buiten beschouwing gelaten. Dit leidt tot lagere emissiefactoren. Conform de uitgangspunten in de ladder dient voor en na transport meegenomen te worden (zie Handboek 3.0, §5.2.2.2).

Goederenvervoer algemeen				
		Versie 2.2	Versie 3.0 www.co2emissiefactoren.nl	Herberekenen?
A	Benzine	2.780	2.741	Nee
	Diesel	3.135	3.232	Nee
	LPG	1.860	1.805	Nee
	Stookolie	3.185	3.185	Nee
	Bio-ethanol	1.600	1.083	Ja

Vervoer bulkgoederen					
Emissiecijfers per tonkm		Versie 2.2	Versie 3.0 www.co2emissiefactoren.nl	Herberekenen?	
B	Vrachtauto	< 20 ton	295	296	Nee
		> 20 ton	110	115	Nee
		Trekker met oplegger	80	82	Nee
	Trein	elektrisch	25	25	Nee
		diesel	30	31	Nee
		combinatie *	27	27	Nee
	Binnenvaart	350 ton	70	51	Ja
		550 ton	70	50	Ja
		1350 ton	60	43	Ja
		5500 ton	30	22	Ja
	Zeevaart	1800 ton	75	76	Nee
		8000 ton	30	28	Nee
		30000 ton	13	13	Nee

Vervoer containers/non bulk goederen					
Emissiecijfers per tonkm		Versie 2.2	Versie 3.0 www.co2emissiefactoren.nl	Herberekenen?	
B	Bestelauto		630	628	Nee
	Vrachtauto	3,5 – 10 ton	480	481	Nee
		10 – 20 ton	300	297	Nee
		> 20 ton	130	132	Nee
		Trekker met oplegger	95	100	Nee
	Trein	elektrisch	20	20	Nee
		diesel	25	25	Nee
		combinatie *	22	22	Nee
	Binnenvaart	32 TEU	65	45	Ja
		96 TEU	75	55	Ja
		200 TEU	60	42	Ja
		470 TEU	50	32	Ja
	Zeevaart	150 TEU	85	86	Nee
		580 TEU	45	42	Nee
		4000 TEU	23	23	Nee

Elektriciteitsverbruik					
			Versie 2.2	Versie 3.0 www.co2emissiefactoren.nl	Herberekenen?
A	Grijze stroom	2005 en eerder	500	Deels wordt niet meer gegeven en 526	
		2006	500		
		2007 en 2008	500		
		2009	470		Ja
		2010 en later	455		Ja
B	Groene stroom 'B'	Windkracht	15	0	Ja
		Waterkracht	15	0	Ja
		Zonne-energie	80	0	Ja
		Elektriciteit uit stortgas	80	Wordt niet meer gegeven	
		Elektriciteit uit biomassa	Zie par 4.4. rekenwijze	Zie par 5.2.2.1 pagina 34	Nee
C	Overige groene stroom verbruikt tot 1 juli 2011	300	Wordt niet meer gegeven		

Overige energiedragers voor andere doeleinden dan vervoer					
			Versie 2.2	Versie 3.0 www.co2emissiefactoren.nl	Herberekenen?
A		Benzine	2.780	2741	Nee
		Diesel	3.135	3232	Nee
		LPG	1.860	1805	Nee
		Stookolie	3.185	3185	Nee
		Bio-ethanol	1.600	1083	Ja
B	Vloeibare fossiele primaire brandstoffen				
		Ruwe aardolie	3.735	Geeft TTW waarde	Nee
		Orimulsion	2.610	Geeft TTW waarde	Nee
		Aardgascondensaat	3.400	Geeft TTW waarde	Nee
	Vloeibare fossiele secundaire brandstoffen				
		Petroleum	3.710	Geeft TTW waarde	Nee
		Leisteenolie	3.150	Geeft TTW waarde	Nee
		Ethaan	3.425	Geeft TTW waarde	Nee
		Nafta's	3.850	Geeft TTW waarde	Nee
		Bitumen	3.975	Geeft TTW waarde	Nee
		Smeeroliën	3.620	Geeft TTW waarde	Nee
		Petroleumcokes	4.050	Geeft TTW waarde	Nee
		Raffinaderij grondstoffen	3.920	Geeft TTW waarde	Nee
		Raffinaderij gas	3.655	Geeft TTW waarde	Nee
		Chemisch restgas	3.655	Geeft TTW waarde	Nee
		Overige oliën	3.515	Geeft TTW waarde	Nee
	Vaste fossiele primaire brandstoffen				
		Anthraciet	2.720	Geeft TTW waarde	Nee
		Cokeskolen	2.810	Geeft TTW waarde	Nee
		Cokeskolen (cokeovens)	2.850	Geeft TTW waarde	Nee
		Cokeskolen (basismetiaal)	2.690	Geeft TTW waarde	Nee
	(overige bitumineuze) Steenkool	2.420	Geeft TTW waarde	Nee	
	Sub-bitumineuze kool	2.070	Geeft TTW waarde	Nee	
	Bruinkool	2.105	Geeft TTW waarde	Nee	

	Bitumineuze leisteen	1.040	Geeft TTW waarde	Nee
	Turf	1.190	Geeft TTW waarde	Nee
	Vaste secundaire brandstoffen			
	Steenkool- en bruinkoolbriketten	2.315	Geeft TTW waarde	Nee
	Houtmot	44.000	0	Ja
C	Gasvormige brandstoffen			
	Aardgas m3	1.825	1884	Nee
	Biogas (stortgas) m3	400	398	Nee
	Biogas (co-vergisting mais-mest) m3	1.300	1260	Nee
	Methaan m3	2.000	2.100	Ja
	Propaan liter	1.530	1725	Ja

Toelichting:

De in bovenstaande categorie B gegeven waarden staan op de website www.co2-emissiefactoren.nl enkel als Tank-to-Wheel waarden (TTW) in plaats van de voorgeschreven Well-to-Wheel (WTW). Indien bedrijf een van bovenstaande waarden nodig heeft voor de bepaling van de footprint dan dient men uiteraard conform de uitgangspunten WTW-waarden te gebruiken.

Warmte				
		Versie 2.2	Versie 3.0 www.co2emissiefactoren.nl	Herberekenen?
D	Warmtelevering STEG	11.300	Op het moment van publiceren van het Handboek 3.0 werden de cijfers van warmtelevering geactualiseerd.	Nee
	Warmtelevering-kolencentrale	18.500	Op het moment van publiceren van het Handboek 3.0 werden de cijfers van warmtelevering geactualiseerd.	Nee
	Warmtelevering AVI	20.000	Op het moment van publiceren van het Handboek 3.0 werden de cijfers van warmtelevering geactualiseerd.	Nee
	Warmtelevering gasmotor WKK	70.300	Op het moment van publiceren van het Handboek 3.0 werden de cijfers van warmtelevering geactualiseerd.	Nee
	Warmtelevering geothermie	3.000	Op het moment van publiceren van het Handboek 3.0 werden de cijfers van warmtelevering geactualiseerd.	Nee
E	Warmtelevering uit overige productiefaciliteiten	20.000	Op het moment van publiceren van het Handboek 3.0 werden de cijfers van warmtelevering geactualiseerd.	Nee

Koel- en koudemiddelen				
		Versie 2.2	Versie 3.0 www.co2emissiefactoren.nl	Herberekenen?
A	Koudemiddel - R22	1.810	1810	Nee
	Koudemiddel - R404a	3.920	3922	Nee
	Koudemiddel - R507	3.985	3985	Nee
	Koudemiddel - R407c	1.775	1774	Nee
	Koudemiddel - R410a	2.090	2088	Nee
	Koudemiddel - R134a	1.430	1430	Nee

Colofon

Titel: Wijzigingenlijst bij Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0, 10 juni 2015

Datum publicatie: 10 juni 2015

Eindredactie: Maud Vastbinder & Gijs Termeer

Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen

Bezoek- en postadres
Zuilenstraat 7a
3512 NA Utrecht

030-711 6800
www.skao.nl